

BİLİM İNSANLARI ÖZYAR'IN ANISINA ETİK TARTIŞTI

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), Bilim ve Ütopya Kooperatifi ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Öğretim Elemanları Derneği tarafından düzenlenen “Serhat Özyar Yılın Genç Bilim İnsanı Ödülü 2011” töreni gerçekleştirildi. Bu yıl 9.’su düzenlenen törende ödül, “Suda Çözünür Polimerle Kararlaştırılmış Geçiş Metal (0) Nanokümleri: Hazırlanması, Tanımlanması ve Sodyum Borhidrür ve Amonyak Boranın Hidrolizinden Hidrojen Eldesinde Katalitik Etkinlikleri” başlıklı doktora tez çalışması ile Dr. Önder Metin’e verildi. “Sonlu Cisimlerin Gösterimleri Üzerine” başlıklı tez çalışmasıyla Dr. Sedat Akleyilek ve “Fiber Bundles, Diffeomorphism Groups and Plasma Dynamics - Lif Demetleri, Difeomorfizmalar Grubu ve Plazma Dinamiği” başlıklı teziyle de Dr. Oğul Esen, “Serhat Özyar Onur Ödülü” aldı. Etkinlik kapsamında Dr. Serhat Özyar’ın anısına “Üniversitelerde Bilim ve Etik” konulu bir panel de düzenlendi.

“24 Nisan 2002 tarihinde yaşamını yitiren Bilim İnsanı Dr. Serhat Özyar’ın anısını yaşatmak ve Türkiye’de bilimi maddi bir güç haline getirmek” amacıyla düzenlenen “Serhat Özyar Yılın Genç Bilim İnsanı Ödülü 2011” töreni, 25 Nisan 2011 tarihinde ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi A Salonu’nda yapıldı. Törene, EMO 42. Dönem Yönetim Kurulu Yazmanı Erdal Apaçık ve EMO Bilişim Komisyonu Başkanı Tarık Öden, Özyar’ın yakınları, meslektaşları, çok sayıda arkadaşı katıldı.

Ödül töreni, ODTÜ Öğretim Elemanları Derneği adına Doç. Dr. Çağatay Keskinok’un açılış konuşmasıyla başladı. Ödülün verilış gerekçesi ve amaçlarına ilişkin bilgi aktaran Keskinok, AKP Hükümeti’nin sanata ve bilime yaklaşımını eleştirerek, bu ödülün Türkiye için değerli bir direnç ve önemli bir çıkış yolu olduğunu söyledi.

Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) soru kitapçıklarında “şifreleme” yapıldığına ilişkin iddiaları hatırlatan Keskinok, şöyle konuştu:

“Adları bilim hırsızlığına karışan ve bu nedenle sahip oldukları akademik unvanları tartışmalı duruma gelen siyasi iktidar hizmetkarlarının yönettiği kurumlarda rastladığımız skandallar, gençlerimizin geleceklerini karartmaktadır. Çalışmak, başarmak, araştırmak, üretmek gibi büyük değerleri yok eden, büyük emperyalist oyun ve hesaplara karşı, bilimi savunmak, ülkemizde bilimi maddi bir güç haline getirmek, toplumu öncelikle gençlerimizi bilimin evrensel değerleri çerçevesinde örgütlemek, ülkemizin ve cumhuriyetimizin varlığı için can alıcı tarihsel bir görevdir.”

Bilgi hırsızlığının, akademik dünyada var olan zayıflığın en ilkel ve en ahlak dışı biçimi olduğunun altını çizen Keskinok, üniversitelerin bilim ve bilimsel ahlakın korunması için çaba sarf etmesi gerektiğini vurguladı.

Üniversiteler, Bilim ve Etik Tartışıldı

Açılış konuşmasının ardından etkinlik kapsamında Dr. Serhat Özyar'ın anısına "Üniversitelerde Bilim ve Etik" konulu panel düzenlendi. Gazi Üniversitesi Tıp Etiği Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nesrin Çobanoğlu'nun yönettiği panele, Tüm Öğretim Elemanları Derneği (TÜMÖD) Başkanı Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ve ODTÜ Kriptoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Melek Yücel konuşmacı olarak katıldı. Panel sırasında Dr. Serhat Özyar'ın yaşamını anlatan sunu da perdeden salona yansıtıldı.

Panelde ilk olarak söz alan Prof. Dr. Nesrin Çobanoğlu, Türkiye'de son dönemde yaşanan gelişmeler nedeniyle, "Üniversiteler, Bilim ve Etik" başlıklı paneller düzenlemeye karar verdiklerini belirterek, üniversiteler, bilim ve etik kavramlarının birbirinden ayrılmaz parçalar olduğuna dikkat çekti. Etiği kısaca, "Ahlak Felsefesi" olarak tanımlayan Çobanoğlu, bilimin ise "sınırlı bir doğa gerçeğini anlama çabası" olduğunu ifade ederek, sözlerine şöyle devam etti:

"Bilim evrensel ve kuşkusuz üniversiteler bilimin üretildiği, evrensel bilginin üretildiği en önemli kurumsal yapılardır. Bilimin çok sağlam bir etik tabanı vardır. Bilim insanının en temel görevi, araştırma ve elde ettiği sonuçları topluma yaymaktır. Etik, bilimsel bilginin araştırılması, bilimsel bilginin insanlık yararına kullanılması, bulguların topluma yansıtılması konusunda son derece önemlidir. Üniversiteler, bilimin kurumsallaştığı yerlerdir. Belirli bir özerklik, belirli bir değer sistemi gerektirir. Üniversitelerin olmazsa olmaz temel nitelikleri vardır. Bunlardan biri de, bilime 'laik' yaklaşabilmektir. Laiklik üniversitelerde, bilimin üretilmesi için olmazsa olmaz koşullardan birisidir. Bilim insanı bilimsel çalışma süreçlerine her tür önyargıyı, değer ve doğmayı, laboratuvar dışında, tıpkı paltosunu portmantoya asar gibi dışarıda tutmalı ve öyle girmelidir."

Bilimsel etiğin korunması konusunda öğretim görevlilerine büyük sorumluluk düştüğünü vurgulayan Çobanoğlu, sözlerini şöyle bitirdi:

"Üniversiteler bilim yapılan önemli kurumlardır, ama bilimsel etikten uzaklaşıldığında ya da bilimsel etiğin dışına taşmayı gerektiren noktalarda etkiler oldukça, bunu yapan insanlar daha üst görevlere yükseldikçe, içimizdeki adalet, eşitlik, hakkaniyet duyguları zedelenmekte ve böylece bilimin topluma yansıma süreçlerinde eksikler doğmaktadır. Burada üniversite öğretim görevlilerine önemli görevler düşmektedir."

"Etik Değerlere Bağlılık Ödüllendirilmeli"

TÜMÖD Başkanı Prof. Dr. Alpaslan Işıklı da ise etik kavramının her alanda olduğu gibi bilim ve üniversitelerde de egemen olması gerektiğini vurgulayarak, "Bunlardan yoksun bir üniversite ve bilimsel yaşam, gerçek bir üniversite olma niteliğine erişemez" diye konuştu.

Etik değerlerin bireysel tercihlerin ürünü olarak değerlendirilmemesini isteyen Işıklı, şöyle devam etti:

"İnsan davranışlarında bilimsel tercihleri belirleyen bir çerçevenin olduğu unutulmamalıdır. Bir değer hayata geçirilmesinin ölçütü, o değer içinde vücut bulması beklenen ortama hakim olan kurallarla bağlantılıdır. Eğer etik değerlere bağlı olmayı, etik değerlere saygılı olmayı ödüllendiren, onu yücelten bir toplumsal ilişkiler oluşmuşsa, herhangi bir yapılanma içinde o zaman etik değerlerin yeşermesi kuşkusuz daha kolay olacaktır. Buna karşılık, etik değerlerin, etik önceliklerin, etiğe saygının ödüllendirilmediği; tam tersine cezalandırıldığı, bir takım engellerle karşılaştığı toplumsal ilişkiler çerçevesinde, bu değerlerin hayata geçmesi elbette ki güçlüklerle karşılaşır."

Bilimsel Özerklik Baskı Altında

Bilimsel özerklik ve özgürlüklerin kullanılmasının, etik değerlerin hayata geçirilmesinde en önemli unsur olduğunu kaydeden Işıklı, "Üniversite ne ölçüde siyasal iktidara bağlıdır? Siyasal iktidar, üniversiteleri ve bilim yaşamını yönlendirmekte, baskı altında tutmakta, kendi emelleri doğrultusunda biçimlendirmekte ne kadar etki sahibidir?" diye sordu. AKP iktidarının küreselleşme süreci ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ifade eden Işıklı, "Mesela bu YGS olayı sadece Türkiye'deki tepkilerin sonucunda ortaya çıkmış bir olay değildir. Dillerden düşmeyen bir 'Pensilvanya Vakası' yerli yerine oturtulmadıkça, olup bitenleri anlamak mümkün değildir" diye konuştu.

Bilimsel bağımsızlığın, yalnızca siyasi iktidarların değil, toplumu yönlendiren diğer güçlerin de baskısı altında olduğunu vurgulayan Işıklı, aynı zamanda siyasal iktidarlara baskı altında tutan uluslararası sermayenin üniversiteleri sınırlandırdığını kaydetti.

Etik değerlerler çiğnenerek gerçek bilimsel gelişmenin sağlanamayacağına işaret eden Işıklı, "Hitler Almanya'sında bilimsel gelişme olmadı demek mümkün değildir. Bilimsel gelişme olmuştur, ama neye yaradı? En az gazla en çok insan nasıl öldürülür konusundaki araştırmalara yaradı. Günümüzde de durum bundan çok farklı değildir" diye konuştu.

Cehaletin Egemenliğini "Şifre" Sağlıyor

ODTÜ Kriptoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Melek Yücel ise, YGS'de yaşanan şifre skandalına ilişkin görüşlerini katılımcılarla paylaştı. YGS'de yaşanan şifre skandalının toplumu sarstığını vurgulayan Yücel, "Yıllarca eşit ve adil davranıldığı düşünülen bir kurumun, yaptığı işlerle tamamen güvenilmez olduğunu ispatladığı bir olaylar hüzmelerini hep birlikte izledik" diye konuştu.

YGS'de yaşananları etik çerçevesinde değerlendirmek gerektiğinin altını çizen Yücel, görüşlerini şöyle ifade etti:

"Cehaletin egemenliği şu anda toplumda sorgulanıyor. ÖSYM'nin başında şu anda cahil bir kadro var. Bunu net bir şekilde görüyoruz ve Eylül ayından itibaren yaptıkları tüm sınavlarda benzer yöntemler uygulamışlar. Bu YGS sınavında ortaya çıktı. Ekip, kopyayı engellemek adına, Türkiye'nin herhangi bir yerinde iki kişi birbirinden kopya çekemesin diyerek, herkese ayrı soru kitapçığı ve ayrı cevap anahtarı hazırlıyor. Toplam 160 soruyla bunu yapmaya kalktıklarında, ya soruların yerlerini ya da sorunun içindeki cevapların yerlerini değiştirerek ya da ikisini birden uygulayarak bunu yapacaklar. Onlar ikisini birden uygulamayı seçmişler. Soruların yerlerini değiştirirken en zor olanla en kolay olanın yerlerini değiştiremezsiniz. Bu durum pedagojik açıdan çok sakıncalıdır. En kolay soruları, sonra ikinci derece zorluktaki soruları, sonra en zor soruları toplayıp, onlara kendi aralarında yer değiştirebilirsiniz. Soruların konum olarak yerleri değiştiği için öğrenciler eşit koşullarda sınava girmemiş oluyorlar. Bu cehalet, cehaletin egemenliği adam başına soru kitapçığına karar vermiş. Herkese soru kitapçığını bir zarf içine koyup kendisine gönderemezsiniz. Uygulanan sistem o kadar zararlı ki, soru kitapçığının içinde de doğru şıkları verebilirsiniz, bunu kim bilebilir ki"

Bu yıl 3 Genç Bilim İnsanı Ödüllendirildi

Panelin tamamlanmasının ardından ödül törenine geçildi. Törende, Dr. Önder Metin'e "2011 Serhat Özyar Yılın Genç Bilim İnsanı Ödülü", ODTÜ Kimya Bölümü Başkanı İlker Özkan tarafından verildi. Dr. Önder Metin, ODTÜ Kimya Bölümü'nde Prof. Dr. Saim Özkar danışmanlığında, "Suda Çözünür Polimerle Kararlaştırılmış Geçiş Metal (0) Nanoküpleri: Hazırlanması, Tanımlanması ve Sodyum Borhidür ve Amonyak Boranın Hidrolizinden Hidrojen El-desinde Katalitik Etkinlikleri" başlıklı doktora çalışmasında, hidrojen enerjisi elde edilmesi yeni ve etkin katalizörler geliştirmesi nedeni ile ödüle değer bulunmuştu.

Dr. Önder Metin, törende yaptığı konuşmada, Serhat Özyar Yılın Genç Bilim İnsanı Ödülü'nün kendisi için büyük önem taşıdığını belirterek, ödülü almaktan duyduğu mutluluğu dile getirdi. Metin, konuşmasında tez çalışmasına ilişkin bilgi de aktardı.

ODTÜ Kriptoloji Ana Bilim Dalı'nda doktora çalışmasını yapan, Prof. Dr. Ferruh Özbudak'ın danışmanlığında, "Sonlu Cisimlerin Gösterimleri Üzerine" başlıklı tezi çalışmasıyla Onur Ödülü almaya hak kazanan Dr. Sedat Akleylek'in askerde olması nedeniyle ödül, ODTÜ Kriptoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ersan Akyıldız tarafından, Akleylek'in arkadaşı Oğuz Yayla'ya verildi. Yayla, Akleylek adına tez çalışmasının kısa sunumunu gerçekleştirdi.

Törende, Yeditepe Üniversitesi Matematik Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Hasan Gümrallı danışmanlığında, "Fiber Bundles, Diffeomorphism Groups and Plasma Dynamics - Lif Demetleri, Difeomorfizmalar Grubu ve Plazma Dinamiği" başlıklı tez çalışmasıyla Onur Ödülü'ne değer görülen, Dr. Oğul Esen'e ödülünü ise EMO Yönetim Kurulu Yazmanı Erdal Apaçık verdi. Ödülü almaktan onur duyduğunu belirten Esen de tez çalışmasına ilişkin bilgi aktardı.

Etkinlik, Koraşendo tarafından verilen mini konserin ardından düzenlenen kokteyle sona erdi. ◀

YILIN GENÇ BİLİM İNSANI VE ONUR ÖDÜLLÜ GEREKÇELERİ

Serhat Özyar Yılın Genç Bilim İnsanı Ödülü Seçici Kurulu, ödül gerekçelerini şöyle açıkladı:

“Genç Bilim İnsanı Ödülü Gerekçesi: Dr. Önder Metin doktorasını ODTÜ Kimya Bölümü’nde Prof. Dr. Saim Özkar danışmanlığında 2 Aralık 2010 tarihinde tamamlamıştır. Bilindiği gibi primer enerji kaynağı olan fosil yakıtların hızlı tüketimi ve bunun neden olduğu iklim değişikliği Birleşmiş Milletler tarafından bu yüzyılın başında en önemli tema olarak ele alınmış ve uluslararası düzeyde sürdürülebilirlik üzerine konferanslar düzenlenmiştir. Güneş ve rüzgar enerjisi gibi kaynakların depolanması önemli bir araştırma konusudur. Bu kapsamda hidrojen enerjisi ikincil bir enerji kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Sıvılaştırılması çok güç olan hidrojenin bileşikler halinde saklanması üzerine dünyada pek çok araştırma yapılmaktadır. Dr. Metin doktora çalışmasında dünyanın en zengin bor yataklarına sahip olan Türkiye için önemli bir element olan bor bileşiklerini kullanarak hidrojen eldesini kolaylaştıran yeni ve etkin katalizörler geliştirmiştir. Geliştirilen yöntem literatürde yayınlanan bu alandaki en yüksek aktivite değerlerine sahip katalizör olarak değerlendirilmekte ve uygulanabilirliği yüksek bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar dünyanın en saygın kimya dergilerinde yayınlanmış ve kısa sürede uluslararası düzeyde pek çok atıf almıştır.

Onur Ödülü Gerekçesi: Dr. Sedat Akleylek, 2004 yılında Ege Üniversitesi Matematik Bölümü’nden mezun olduktan sonra ODTÜ Kriptografi Bölümü’nde, 2008 yılında yüksek lisans ve 2010 yılında yine aynı bölümde Prof. Dr. Ferruh Özbudak’ın danışmanlığıyla yaptığı “Sonlu Cisimlerin Gösterimleri Üzerine” başlıklı doktora tez çalışmasını tamamlamıştır. Bilgi güvenliği ve kişisel mahremiyet konularında sistemler ve çözümler üretmek matematikte cebirin alt dalları olarak bilinen sonlu grup, halka ve cisim matematiğine ihtiyaç duyar. NIST ve SEC

standartlarında karakteristiği 2 olan cisimlerde kullanılması önerilen cisim genişlemeleri için hızlı modüler aritmetik yapılmasına olanak veren optimal bir gösterim bulunmamaktadır. Adayın önerdiği Charlier ve Hermite polinom gösterimleri sayesinde sözü edilen cisim genişlemeleri için terim sayısı 2, 3 ve 4 terimli indirgenemez polinomların bulunmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca kendi gerçekleştirmiş olduğu özgün çalışmanın detaylarını da matematiksel bir bütünlük ile sunmuştur. Kullanılan kaynaklar güncel ve çalışma alanındaki son gelişmeleri kapsamaktadır. Dr. Akleylek yapmış olduğu özgün ve derinliği yüksek çalışması ile Dr. Serhat Özyar Onur Ödülü’ne değer bulunmuştur.

Onur Ödülü Gerekçesi: Dr. Oğul Esen, 2002 yılında Boğaziçi Üniversitesi Fizik Öğretmenliği Bölümü’nden mezun olduktan sonra Yeditepe Üniversitesi Matematik Anabilim Dalı’nda, 2006 yılında yüksek lisans ve 2010 yılında yine aynı bölümde Prof. Dr. Hasan Gümrallı’nın danışmanlığıyla yaptığı “Lif Demetleri, Diffeomorphism Grupları and Plazma Dinamiği” başlıklı doktora tez çalışmasını tamamlamıştır. Oğul Esen, ağırlıklı olarak geometrik mekanik alanında çalışmaktadır. Bu konunun karakteri gereği çalışmaları akışkanlar dinamiği, plazma dinamiği gibi konularda fiziksel problemleri matematiksel bir zemine oturarak çözmektedir, hem fizik hem matematik alanlarına katkı sağlamaktadır. Dr. Esen, Lie cebirleri, vektör demetleri kuramı, diferansiyel manifoldlar kuramı, simplektik geometri gibi matematiğin çeşitli alanlarında çok kapsamlı bilgiye sahip ve hakim oluşu, ileri yöntemleri ustalıkla kullanışı ve bunlardan fiziğe yönelik somut sonuçlar bulma konusunda yararlanması ve çalışmalarının başka çalışmalara da zemin hazırlayacak nitelikte olması nedeni ile Serhat Özyar Onur Ödülü’ne değer bulunmuştur.”

